

Utbildnings- och kulturdepartementet

Sammanfattning av lagrådsremiss

I lagrådsremissen föreslås en ny lag om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling inom skolan m.m. samt vissa andra lagändringar.

Lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever inom skolan m.m.

Lagen ska främja barns och elevers lika rättigheter. Den ska motverka diskriminering på grund av kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder. Den ska också motverka det som i lagen kallas ”annan kränkande behandling”.

Lagen ska tillämpas på förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, grund- och gymnasieskolan samt kommunal vuxenutbildning, dvs. all verksamhet som omfattas av skollagen. Detta gäller såväl statlig och kommunal som enskilt bedriven verksamhet.

Verksamheterna ska bedriva ett målinriktat arbete för att förhindra och motverka alla former av kränkande behandling.

Varje verksamhet ska ha en likabehandlingsplan. I den ska planerade åtgärder redovisas. Planen ska ses över och följas upp varje år. Regeringen ser det som angeläget att barnen och eleverna deltar i detta arbete. Varje verksamhet har frihet att utforma likabehandlingsplanen utifrån sina behov. Detta är nödvändigt för att planen ska fungera ändamålsenligt.

Huvudmannen eller den huvudmannen bestämmer, ska utreda och förhindra fortsatta trakasserier och annan kränkande behandling om ett barn eller en elev anmäler att han eller hon blivit utsatt för detta. Detta gäller även kränkningar mellan barn respektive elever.

I lagen införs förbud mot diskriminering:

Direkt diskriminering: Ett barn eller en elev får inte missgynnas genom särbehandling på grund av någon av de fem diskrimineringsgrunder som lagen omfattar, dvs. kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning och funktionshinder.

Indirekt diskriminering: Ett barn eller en elev får inte missgynnas genom att till synes neutrala ordningsregler etc. tillämpas så att de får en i praktiken diskriminerande effekt.

Instruktioner att diskriminera: Ledningen för en verksamhet får inte ge order eller instruera om att någon ska diskrimineras.

Trakasserier: Personalen i verksamheten får inte bete sig på ett kränkande sätt gentemot ett barn eller en elev. Trakasserier blir det om kränkningarna har samband med någon av de fem diskrimineringsgrunderna.

I lagen införs ett förbud mot ”annan kränkande behandling”, dvs. sådana beteenden som saknar samband med diskrimineringsgrunderna men som har till syfte att kränka ett barn eller en elev. Förbudet gäller uppträdanden gentemot barn och elever från ansvariga inom verksamheten. Detta gäller inte befogade tillrättavisningar som har till syfte att upprätthålla ordning och en god miljö för barn och elever.

”Annan kränkande behandling” är ett nytt begrepp. Den grupp som skyddas är inte lika klart avgränsad som de som omfattas av diskrimineringsgrunderna. Alla barn och elever kan också utsättas för ”annan kränkande behandling”. Många gånger utgör dessa handlingar brottsliga gärningar. Även vissa beteenden kan för ett barn eller en elev uppfattas som mycket kränkande, vilket den som kränker också inser. Denna kategori handlingar bör kunna aktualisera ett skadeståndsansvar enligt denna lag. Det är därför nödvändigt för att lagens syfte ska kunna uppnås att inte avgränsa denna kategori handlingar till det som utgör brott eller trakasserier.

I lagen införs ett förbud mot repressalier. Med detta menas att om ett barn eller en elev har anmält eller medverkat i en utredning som gäller överträdelse av lagen, så får inte barnet eller eleven utsättas för repressalier till följd av detta.

Tillsyn över att lagen följs ska ombesörjas av JämO, DO, HomO, HO och Statens skolverk. Avsikten är att det inom verket ska inrättas en ny

funktion som ska kallas barn- och elevombudet för likabehandling. Ombudsmännen och barn- och elevombudet får rätt att föra skadeståndstalan för ett barn eller en elev.

Skadestånd kan utgå om ansvariga i verksamheten inte följer lagens skyldigheter. När det gäller diskriminering och repressalier utgår skadestånd för den kränkning som detta innebär. Beträffande det som i lagen benämns ”annan kränkande behandling” utgår skadestånd om kränkningen är av betydelse. Även skadestånd för annan skada kan utgå, t.ex. förstörda kläder, cyklar etc.

I lagen införs bevisbörderegler. Delad bevisbörda införs i två fall:

Den första regeln gäller vid diskriminering och repressalier. Om den som företräder barnet eller eleven visar faktiska omständigheter som ger anledning att anta att diskriminering eller repressalier förekommit, så är det huvudmannen som ska motbevisa att något sådant inte förekommit.

Det andra fallet gäller när ett barn eller en elev anser sig utsatt för trakasserier eller annan kränkande behandling av ett annat barn eller en annan elev. Om den som företräder barnet eller eleven kan visa

- dels att barnet eller eleven blivit utsatt för trakasserier eller annan kränkande behandling,
- dels att någon ansvarig inom verksamheten fått kännedom om att barnet eller eleven anser sig utsatt för detta,

så är det huvudmannen som ska visa att det vidtagits alla skäligen åtgärder för att förhindra fortsatta trakasserier eller annan kränkande behandling.

Preskriptionstiden är två år för direkt diskriminering, indirekt diskriminering och repressalier. För trakasserier och annan kränkande behandling innehåller lagen inte någon särskild preskriptionsbestämmelse. I dessa fall gäller preskriptionslagen, vilket typiskt sett ger en längre preskriptionstid.

Mål om skadestånd enligt den nya lagen ska handläggas i allmän domstol.

Övriga lagförslag

I sekretesslagen (1980:100) införs en sekretessbestämmelse som gäller i ärenden hos domstolar och myndigheter enligt den nya lagen.

I lagen (2003:307) om förbud mot diskriminering införs ett förbud mot diskriminering på det statliga studiestödsområdet.

Lagförslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2006.